

به نام خداوند بخشنده مهربان

نور مبین

یا تاریخچه زندگی آیت الله فقید مرحوم آقا نورالدین عراقی

طیب الله رمله

تألیف: ابراهیم دهگان

تصحیح و تحشیه: برومند دهگان

در پیوست شرح مهاجرت آن مرحوم آورده شده که از روی خط معظم له استنساخ و ترجمه گردیده است

سرشناسه: دهگان، ابراهیم، ۱۲۶۸ - ۱۳۶۳.

عنوان و نام پدیدآور: نورمبین: یا تاریخچه زندگانی آیت الله فقید مرحوم آقا نورالدین عراقی
طیب الله رمسه / تألیف ابراهیم دهگان؛ تصحیح و تحشیح برومند دهگان.
اراک: دانش کیان، ۱۳۹۶.

۱۴۹ ص.

ISBN: 978-600-7104-38-5

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: ۱- عراقی، نورالدین بن شفیع، - ۱۳۴۱ ق. ۲- مجتهدان و علما - ایران - سرگذشتنامه

۳- Ulama - Iran - Biography

شناسه افزوده: دهگان، برومند، ۱۳۱۹-، مصحح

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۴۹۹/۳/۵۵۵ BP

ه‌بندی دیویی: ۲۹۷/۹۹۸

شماره کتاب: ۴۶۸۹۴۳۹۰

نام کتاب: نورمبین: یا تاریخچه زندگانی آیت الله فقید مرحوم آقا نورالدین عراقی طیب الله رمسه

نویسنده: ابراهیم دهگان

مصحح: برومند دهگان

ناشر: دانش کیان

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۳۹۶

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: زمزم

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۰۴-۳۸-۵

مرکز پخش: اراک - خیابان شهید رجایی - روبروی مؤسسه اعتباری نور - کتابفروشی دانشجو

انتشارات دانش کیان تلفن: ۳۲۲۴۸۵۵۲

فهرست مطالب

مقدمه.....	۷
سادات کهرود.....	۱۳
آقا نورالدین نورالله تربته.....	۲۴
حادثه سلیمان.....	۳۱
آقا نورالدین رانجمن هام، عراق.....	۳۱
تعرض یا قهر مرحوم آقا نورالدین.....	۳۳
دخالت مرحوم آقا نورالدین در انتصاب نیابت سلطنت.....	۳۴
مهاجرت مرحوم آقا نورالدین در مهرم ۱۳۳۴.....	۳۵
تألیفات مرحوم آقا نورالدین.....	۴۱
بعضی از صفات فقید صاحب ترجمه.....	۴۳
پاره‌ای یادداشت‌ها در اطراف زندگانی صاحب‌عزیزان.....	۴۷
فوت مرحوم آقا نورالدین.....	۴۹
فوت مرحوم آقا نورالدین و ماده تاریخ آن.....	۵۰
شرح مهاجرت آن مرحوم که از روی خط معظم‌له استنساخ و شرح و ترجمه گردیده است.....	۵۳
کمیته انقلاب و رئیس دولت موقت.....	۸۹
تلخیص از سفرنامه آقای پارسا.....	۱۱۳
ملخص سفرنامه پارسا.....	۱۱۶
مدایح مرحوم آقا نورالدین.....	۱۴۵

مقدمه

این دومین کتاب از آثار شادروان استاد ابراهیم دهگان می باشد که در انتشاراتی دانش کیان به ریور طبع آراسته می گردد.

اولین آن جلد دوم تاریخ اراک و یا کارنامه از دو بخش دیگر از تاریخ این خطه دانش پرور، که شامل تاریخ جدها و سادات اسماعیله از خرابی الموت تا به عصر شاه خلیل الله است و قسمت دوم آن وقایع شهرستان اراک از سال ۱۲۷۱ تا به عصر حاضر (این سال ۱۳۴۵ تاریخ تألیف کتاب).

کتاب دوم نورمبین یا شرح زندگانی حضرت آیت الله فقید مرحوم آقا نورالدین عراقی است و در پایان کتاب شرح زندگانی حضرت و تلخیصی از سفرنامه آقای پارسا بوده که ارتباط مستقیم با زندگانی در حال مهاجرت حضرت آقا نورالدین دارد.

این کتاب توسط انتشاراتی خوب شهرمان، انتشارات دانش کیان و به مدیریت آقای حسین گودرزی به چاپ رسیده و منتشر گردیده است که جای بسی شکر از این مدیریت را داشته و آرزوی توفیق هر چه بیشتر برای ایشان را دارم.

مرحوم حضرت آیت الله آقا نورالدین به سال ۱۲۷۸ ه.ق در بلده عراق (اراک) پا به عالم وجود نهاد و به روز جمعه هفتم رجب ۱۳۴۱ مطابق با اسفند ماه ۱۳۰۱ بعد از ۶۳ سال زندگی پر افتخار رخت از سرای فانی به دار باقی کشید. جد اعلای خانواده محترم آقا نورالدین به نام میر علی بن فخرالدین است که با ۱۶ یا ۱۷ پشت به سید ساجدین امام زین العابدین علیه و علی آبائه الطین السلام می رسد.

حضرت آقا نورالدین با راهنمایی پدر محترمشان در مدرسه سپهدار اراک که مهمترین مرکز آموزشی این شهر به شمار می رفت، تحصیلات مقدماتی را آغاز نموده؛ از

جمله دوستان آن مرحوم می‌توان به حاج میرزا محمد علیخان و آقا شیخ علی سنجانی اشاره کرد.

از مدرسین خوبی که مسئولیت تربیت این مرد بزرگ را عهده‌دار بودند آخوند ملا محمد امین در اراک و در نجف اشرف هم میرزا حبیب‌الله رشتی، آخوند ملا محمد کاظم خراسانی، حاج میرزا حسین و حاج میرزا جلیل را می‌توان نام برد.

حضرت آیت‌الله مردی بود که به گرد جمع ثروت و مکتب نگردید، فقیر و غنی را به یک نگاه می‌کرد و خود آن حضرت در قسمتی از زندگانی خود به صورت نظم (عربی) آورد که ترجمه آن چنین است «من در تمامی مدت ریاست خود با همه مردم مواسات می‌آردم و همه مردم را از کوچک و بزرگ حمایت می‌نمودم. خدای را شاهد می‌گیرم که آنچه به نفتم روی خودخواهی و نظائر آن نبوده است.» در جای دیگر می‌فرماید «مردم از مسافرت من جداگیری می‌کردند و برای اینکه مرا از مسافرت باز دارند از تمامی دختران بلد حتی دختران پادشاهی استفاده کرده و مرا باز می‌گردانیدند.» و اما نظر شادروان استاد ابراهیم دهگان در مورد حضرت آقا نورالدین: «او مردی بود که آسایش خود را وقف آسایش مردم نموده و در راه رفاه آنان نفس خویش را در مهلکه می‌انداخت. برای همه پدری مهربان بود و شهری را با کمال جدت و برستی می‌کرد. او مرد لایقی بود در جلو سیل تعدیات قلدرهای محلی و یا مأمورین دولت پلیدی سدید و مراکاخ زندگی مردم رکنی عمید. رب ارض عنه و ارضه رحمة الله علیه.

در مجله اراک شهر عالمان که توسط شهرداری و شورای اسلامی شهر اراک منتشر شده در مورد حضرت آیت‌الله چنین می‌نویسد: «نمونه‌های بسیار روشنی از فعالیت‌ها و تلاش‌های آقا نورالدین در دفاع و حمایت از مردم اراک در آشوب‌های سیاسی بعد از مشروطه نشان داده است. به عنوان نمونه در فتنه سالارالدوله که بسیاری از شهرهای غربی و مرکزی ایران، نظیر کرمانشاه، نهاوند، ملایر مورد چپاول و غارت قرار گرفتند، اراک به یمن حضور آقا نورالدین مصون ماند.»

آقای ابراهیم دهگان نامه‌هایی را که بین آیت‌الله آقا نورالدین و سالارالدوله رد و بدل

شده آورده است.

در این زمان قدرت و نفوذ آقا نورالدین به حدی بود که وی بدون اینکه از سالارالدوله تمکینی کند، مانع ورود سپاهیان سالارالدوله به اراک و غارت نواحی و حومه شهر شد.

در آذر ماه ۱۳۸۹ شمسی یکی از اهالی به نام سلیمان خان حاکم وقت یکی از بستگان ایشان را به اراک دوتی دعوت کرده، آیا در آنجا از وی با کتک پذیرایی شد یا نه ربطی به ماجرا ندارد ولی وقتی که این خبر به گوش آقا رسید وی فرمودند اینجا دیگر جای ماندن نیست و عازم به مهاجرت ترک اراک را نمود، عده زیادی از اهالی و اطرافیان با ایشان همراه بودند کسبه در آن زمان خود را بسته و بازار کاملاً تعطیل شد و آنجا بود که حاکم وقت فهمید باید برود و عذرخواهی نماید او همین کار را کرد و در شهر جرد حضرت آقا را گرفته و از او معذرت خواهی شد و تضرع خاتمه پذیرفت و حضرت آقا نورالدین به اراک برگشتند.

جنگ بین الملل با تمام سختی‌ها و کشت و کشتارهایش به وقوع پیوست حضرت آقا نورالدین در این موقع که شهر اراک از طرف قوای متخاصمین محاصره بود و هر یک به نفع خود تبلیغ می‌کردند ایشان دستور جهاد صادر نمودند و با اطرافیان و وابستگان خود مهاجرت نموده ولی آیا می‌توانستند که در مقابل آن‌ها رس و یا انگلیس کاری کنند یا خیر؟ ولی آنچه که کاملاً مشخص است اینکه وجود آقا نورالدین باعث دلگرمی و امید برای اطرافیان بود.

حضرت آیت الله آقا نورالدین با تمام مشغله فراوانی که داشتند از تألیف کتب نیز غافل نبودند. تألیفات ایشان باعث دلگرمی اندیشمندان و فقها و دانشمندان بود که تعدادی از آن‌ها به شرح ذیل جهت اطلاع نگاشته خواهد شد.

۱- چندین کتاب در کتب فقهی چون کتاب طهارت صلوٰه مکاتب

۲- کتاب مباحث عقلیه و قسمتی از مباحث الفاظ

۳- یک دوره کامل تفسیر قرآن مجید

۴- رساله حقوق المرئه فی شریعة الاسلام

۵- رساله در الهیات

۶- رساله نورالایمان (در رد فرقه بهائیه)

۷- رساله‌ای در اصول عقاید که قسمتی از آن در رد فرقه ضاله به خصوص جماعت بهاییه بوده است

۸- رساله‌ای در شرح دعای صباح

۹- رساله‌ای به نام عقاید النوریه فی حکمة المتعالیه

۱۰- رساله‌ای در مسئله رجعت

۱۱- رساله‌ای در شرح حدیث حقیقت

۱۲- رساله‌ای بر اساس محاببات فرائد

۱۳- سفرنامه خود در جنگ جنگ

۱۴- آقا نورالدین همین رساله را به نظم درآورده است

۱۵- بعضی از قواعد فقهی و اصول

نامبرده علاوه بر نوشته‌های فوق اشعاری را هم می‌سروده است

از خصوصیات حضرت آیت‌الله این بود که هر قدر مسئله‌ای از ایشان می‌پرسید بلافاصله جواب می‌گرفت و در منبر همیشه حالت کریه داشت. مخصوصاً در شب‌های احیاء که پس از ادای سنن و برای تتمیم دعا به منبر می‌رفتند، از او تا به آخر گفته‌هایش را با گریه و زاری به پایان می‌رسانید و در پایان هر منبر عبارت شریفین یا دعا‌های خاضعانه خود را با جمله «الهی ما اسیر شهوتیم ما را امیر شهوت بفرما» خاتمه می‌دادند.

حضرت آیت‌الله از اواسط ماه جمادی‌الثانی سال ۱۳۴۱ هجری مبتلا به عارضه آب شکم شده و تا اوایل ماه رجب به معالجه می‌پرداختند.

حضرت آیت‌الله آقا نورالدین عراقی در حوالی ظهر روز جمعه هفتم رجب ۱۳۴۱ مطابق با اسفند ۱۳۰۱ شمسی لباس عاریت را بیرون آورده و به سرای جاوید رهسپار شدند روحشان شاد.

آرامگاه مبارک ایشان از تاریخ فوت تا کنون طرف توجه مردم بوده و دسته‌دسته و گروه گروه به زیارت ایشان نایل می‌شدند.

خدایش رحمت کند و همانطور که خود می‌فرمودند الهی ایشان را اسیر شهوت نگران و وی را امیر شهوت فرما الهی آمین.

در پایان جا دارد که از فرزندان هوتن که در این امر مهم من را یاری نموده کمال تشکر را داشته و از خاوند منان برای ایشان و خانواده‌اش آرزوی سلامتی و سعادت را دارم. امید است که خدای متعال همیشه و همه جا پشتیبان ایشان باشد، آمین.

اردیبهشت ۱۳۹۶

پرومند دهگان